

Adam Zagajewski

SPOZNATI SE V SAMOTI

NE SMEM ŠE ŽIVETI V PESMI

Ne smem še živeti v pesmi,
prebivati moram v svetu, v mestu.
Samo umrli se lahko naselijo v poeziji;
sem prihajajo kot revni goslači
s prsti, pomodrelimi od mraza,
in dolgo spijo na posteljah verzov.

ELEKTRIČNA ELEGIJA

Zbogom, nemški radio z zelenim očesom,
težka skrinja, sestavljena – skoraj –
iz telesa in duše (tvoje diode so žarele
z rožnato, škrlatno svetlobo, kot globoki jaz
pri Bergsonu).

Skozi debelo tkanino, ki pokriva
zvočnik (moje uho se je tiščalo k tebi kot k
rešetkam spovednice) je nekoč šepetal Mussolini,
kričal Hitler, mirno razlagal Stalin,
sikal Bierut, brez konca govoril Gomulka.
Ampak tebi nihče ne bo očital izdaje, radio,
ne, tvoj edini greh je bila popolna
ubogljivost, skrbna zvestoba megahercem:
kdor je prišel, je bil poslušan, kdor oddajal –
sprejet.

Saj vem, da so te šele
Schubertovi samospevi spravljali
v največjo, smaragdno blaženost.
Chopinovi valčki so povzročali, da je tvoje električno
srce bilo nežno in močno in blagó,
ki prekriva zvočnik, se je dvigovalo kot prsi
zaljubljenih deklic v starih romanih.

Nekaj drugega so bila poročila – zlasti ko
jih je oddajala Svobodna Evropa ali BBC;
tvoje oko je postajalo nemirno, zelena

zenica se je širila in ožila, kot
bi dobivala različne doze atropina.

V tebi so stanovali nori galebi, Macbeth.
V nočeh so se zbirali v tvojih sobah
izgubljeni signali. Mornarji so prosili za pomoč,
jokal je mlad komet, ki je izgubil glavo.

Spremljal sem tvojo starost – naznanil jo je
hripav glas, prekinjeni stavki, potem treski (kašelj),
končno slepota (morsko oko je ugasnilo)
in gluha, gluha tišina. Mirno spi,
nemški radio, sanjaj o Schumannu
in ne zbudi se, ko bo zakikirikal naslednji petelin
diktator.

OB SVITU

Ob svitu sem skozi okna vlaka videl mesta,
nenaseljena, izpraznjena od sanj,
odprta in nemočna kot velike
živali, ki ležijo na hrbtu.
Po prostranih trgih so hodile
samo moje misli in mrzli veter,
na stolpih so medlele lanene zastave,
v drevesih so se budili ptiči,
v gostih krznih parkov so se bleščale
oči divjih mačk,
v izložbah trgovin se je odbijala
plaha svetloba jutra, večnega debitanta,
vrtiljaki, končno zbrani, so molili
svoje nevidno središče,
vrtovi so se kadili kot pogorišče Varšave,
k rjavim zidovom klavnice pa še
ni zapeljal prvi tovornjak.
Ob svitu mesta ne pripadajo nikomur
in nimajo imen
in tudi jaz nimam imena
na pragu jutra, ko ugašajo zvezde
in vozi vlak vse hitreje.

Opomba prevajalca: »nemški radio« je nekoliko nenatančen prevod za »radio, poniemieckie« ki poljskemu bralcu jasno pove, da gre za radio, ki so ga Nemci, ko so po 2. svetovni vojni morali oditi iz Šlezije, pustili v stanovanju.

TRAVNIKI BURGUNDIJE

Travniki Burgundije se vzpenjajo na griče
 in ležijo na njih negibno kot obleke
 na obešalniku. Nič ne vemo, obupno nič.
 Spomin je minimalist in se omejuje
 samo na to, kar se je zgodilo, nebogljen je
 ob romanskih, neizpolnjenih možnostih.
 Vrana metodično kot geometer meri polje.
 Jeseni, ki jih nihče ne obtožuje esteticizma,
 znajo sami ustvariti bujne šotore listja.
 Škrjanci v nori naglici drviyo med
 oblaki, kot natakak v nabito polni kavarni, v nedeljo.
 Nič ne vemo. Plevel raste hitreje od misli.
 Vstopili smo v majhno cerkvico pri Vezelayu;
 tam ni bilo nikogar razen priletnega duhovnika,
 ki je pel sveto mašo.
 Bil je tako popoloma sam, da je bila solza, ki se je že
 tristo let oblikovala pod veko počenega zvona,
 pripravljena oditi na zadnje potovanje.
 Pa se je vseeno ustavila. Ne še, ne še.
 Dokler osamljeni pojejo ...

ZGODOVINA SAMOTE

Tišajo se glasovi ptičev.
 Mesec pozira za fotografijo.
 Svetijo se vlažna lica ulic.
 Veter prinaša vonj zelenih polj.
 Nekje visoko se majhno letalo igra kot delfin.

LASTOVKE IN NETOPIRJI

Ob mraku se odloča moja usoda.
 Okoli hiše kroži smrt.
 Tudi prijazni duhovi ne izgubljajo časa.
 Lastovke in netopirji se zbirajo
 v učiteljski sobi v
 trinajstem nadstropju in se dolgo posvetujejo.
 Mačka gleda v ekran televizorja.
 Toliko tišine gre vsak večer v nič.
 Toliko je zvokov, ki jih nihče ne sliši.
 Eno življenje.

V SMRTNI URI

Pomladil si se v smrtni uri –
govoril si jezik otroštva.
Bela španska stena (krilo jadralnega letala)
te je ločevala od živih,
jecljala je intravenozna, po okenski polici
je hodil nestrpen golob.
Ves si umiral. Vsa obdobja
tvojega življenja so umirala v bolnici:
osemnajstletni gizdalin, energični tridesetletnik,
učitelj nemščine, strog do učencev,
upokojenec, ki je vsak dan šel na dolg sprehod
in gotovo premagal razdaljo,
ki loči zemljo od neba.
Prerodil si se, da bi umrl;
s hodnika je prihajal smeh bolniških sester,
pod oknom so se vrabci borili za drobtino kruha.

ZADNJI TRAMVAJ

Ponoči je skozi temne ulice
s truščem peljal
zadnji tramvaj.

V krošnjah dreves so se budili
ptiči in s krili tolkli
po nevidnem listju.

Tedaj sem mislil o prihodnosti.
Vedel sem, da bom srečal
tebe.

USPAVANKA

Nocoj ne boš zaspal. Toliko je svetlobe v oknu.
Umetni ognji se dvigujejo nad mestom.
Ne boš zaspal, preveč se je zgodilo.
Nate pazijo knjige, postavljene v vrste.
Dolgo boš mislil o tem, kar se je zgodilo
in česar ni bilo. Nocoj ne boš zaspal.

Uprle se bodo tvoje rožnate veke,
pekle te bodo rdeče oči
in srce bo oteklo od spominov.
Ne boš zaspal. Odprla se bo enciklopedija
in iz nje bodo prišli davni pesniki, skrbno oblečeni,
zaščiteni pred mrazom. Odprl se bo spomin,
kot padalo, v naglem žvižgu zraka.
Odprl se bo spomin in sploh ne boš zaspal,
zibal se boš med oblaki,
gibljev in jasen cilj v luči ognjemetov.
Nikoli več ne boš zaspal, preveč so
ti povedali, preveč se je zgodilo.
Saj bi vsaka kaplja krvi lahko
napisala svojo škrlatno Iliado.
Vsak svit bi lahko postal avtor
temnih spominov. Ne boš zaspal
pod debelo odejo streh, podstrešij in dimnikov,
ki mečejo navzgor prgišče pepela.
Bele noči tiho plavajo po nebu
in šelestijo vesla, svilene nogavice.
Šel boš v park in veje
te bodo prijazno udarjale po ramenih
in te še enkrat birmale, kot da bi ne bile
prepričane o tvoji zvestobi. Ne boš zaspal.
Tekel boš skozi prazen park, postal boš
senca in srečal druge sence. Mislil
boš na nekoga, ki ga ni več, in na nekoga,
ki tako zelo živi, da se to življenje na bregovih
spreminja v ljubezen. Vse več svetlobe
se kopiči v sobi. Nocoj ne boš zaspal.

PLATNO

Molče sem stal pred temno sliko,
pred platnom, ki bi se lahko spremenilo
v plašč, v srajco, v zastavo,
toda postalo je veselje.

Še sem stal molče pred temnim platnom,
poln navdušenja in upora in premišljeval
o umetnosti slikanja in o umetnosti življenja,
o vseh teh praznih in mrzlih dnevih,

o trenutkih nemoči,
o svoji mrzli domišljiji,
ki je srce zvonu
in živi samo v zibanju,

ko udarja to, kar ljubi,
in ljubi to, kar udarja,
in pomislil sem, da bi to platno
mrtvaški prt lahko bilo.